

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

Inte krångligare än vad saken och sammanhanget kräver	3
Hugo Bergroth-priset till Paulina Tallroth	6
Några nedslag i Att översätta EU-rättsakter	7
Hur blir man auktoriserad translator?	9
Svensk-finskt översättarseminarium 19–20.9.2013	10
Nya Svenska ortnamn i Finland i elektronisk skrud ..	11
Senaste nytt om myndighetsspråket	12
Nämnden rekommenderar	14
På nya platser	14
Slaftips	15
Symposium om författningsöversättning	16

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

www.vnk.fi/spraknamnden

På webbplatsen finns information om nämnden och om dess verksamhet och sammansättning. Där hittar du också alla nummer av Språkråd i pdf-format från och med Språkråd 1/2011. På webbplatsen finns dessutom nämndens rekommendationer, handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) och mallar och ordlistor.

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd

kan sändas per e-post.

I principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland kan nämnden även konsulteras muntligen via sekreteraren, tfn 0295160386.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:
per e-post, fax eller post. Se kontaktinformation nedan.

Språkråd distribueras i tryckt form per post och i pdf-format per e-post.

Språkråd sänds gratis till beställaren.

Redaktör: Gunilla Garoff

Ombrytning: Anja Järvinen

Kopiering: Statsrådets kansli, upplaga 1 340 ex.

Kontaktinformation:

Statsrådets svenska språknämnd

Statsrådets translatorsbyrå

PB 23, 00023 STATSRÅDET

spraknamnden@vnk.fi

Tfn sekreteraren 0295160386

INTE KRÅNGLIGARE ÄN VAD SAKEN OCH SAMMANHANGET KRÄVER

Sten Palmgren är juristen som i sin ungdom drömde om att driva ett litet hotell någonstans på landet eller att ha en egen pappershandel. I sitt arbete som lagstiftningsråd på justitieministeriet får han också handskas med papper. Här berättar han om sitt långvariga arbete med språkfrågor och om sin syn på lagspråket.

Vill du börja med att berätta om din karriär?

– Mitt första fasta jobb var överlärare i juridik på Svenska social- och kommunalhögskolan. På justitieministeriet anställdes jag 1982. Där har jag varit sedan dess, fastän på flera olika poster. Åren 1986–1993 jobbade jag på laggranskningsenheten, därefter på EES- och Europarättsenheten och sedan på enheten för offentlig rätt. Europarätt, statsförfattning, Ålands självstyrelse, nordiskt samarbete, lagberedning och lagstiftningsteknik har hört till arbetsuppgifterna.

Sten Palmgren berättar att hans arbete med språkfrågor började med att han var redaktionssekreterare för Juridiska föreningens tidskrift. P.E. von Bonsdorff var huvudredaktör och öppnade Palmgrens ögon för språkfrågor. Som utbytestjänsteman i Stockholm fick han se hur "språki-sarna" arbetade med lagberedarna.

Sten, du har varit med och arbetat med boken *Svenskt lagspråk i Finland (Slaf)* under lång tid. Berätta om det. Hur kom den första Slafen till?

– Ett av syftena med handboken var att minska antalet rättelser i laggranskningen och justeringen i riksdagen. Man måste komma ihåg att det inte fanns datorer för textbehandling när handboksarbetet påbörjades. Inte hade man heller databaser att söka i. På laggranskningen hade P.E. von Bonsdorff ett kartotek där han förde in termer och återkommande uttryck. Kartoteket användes när ordlistan i Slaf gjordes. I mitten av 1980-talet jobbade jag ett tag på Statsrådsberedningen i Sverige och inspirerades av det arbete med att reformera lagspråket som var på gång där och de handböcker som gavs ut där. Leif Sevón var chef för lagberedningen här hemma och han tillsatte en arbetsgrupp bestående av P.E. von Bonsdorff, Mikael Reuter och mig med uppdrag att skriva en handbok.

Den första upplagan av Slaf gavs ut av justitieministeriet och därefter tog Statsrådets svenska språknämnd över ansvaret för utgivningen. Den senaste upplagan från år 2010 gavs ut i form av anvisningar från statsrådets kansli. I förordet till den första Slafen från år 1986 skriver avdelningschef Antti Kivivuori: "Sedan den [Slaf] har varit i användning en tid blir det på basis av de erfarenheter som vunnits aktuellt att bedöma om den skall tryckas och eventuellt ges ut i form av bindande anvisningar." Frågan varför det tog så lång tid innan Slaf gavs ut i form av anvisningar besvarar Sten så här:

– Det fanns väl de som tyckte att det var onödigt att göra handboken till en anvisning, eftersom den nog skulle följas ändå. Det var ju JM som gav ut de första upplagorna. När ansvaret för boken togs över av statsrådets kansli blev saken en annan.

Tycker du att det är svårt att balansera å ena sidan det juridiska språkets krav på exakthet samt "yrkesjargongen" och å andra sidan de krav som språkvården ställer?

– När det gäller översättning tycker jag det svåraste är att avgöra hur fri man kan vara i förhållande till förlagan. Det viktigaste är att översättningen till sitt innehåll motsvarar förlagan – då måste man ibland ge avkall på språklig elegans. Termerna behövs och där kan man inte ta sig friheter även om man tycker illa om dem. Slarvig yrkesjargong är en pest och en plåga.

Jag frågar Sten om vi går från fikonspråk mot klarspråk, till barnkammarspråk? Vårdar vi slutligen det juridiska språket så långt att det tappar sin naturliga pondus?

– Förhoppningsvis går vi mot, om inte klarspråk så åtminstone klarare språk. Några tendenser till förenklingar i riktning mot barnkammarspråk tycker jag nog inte att man kan märka. Substansen i lagarna är vanligen ganska knepig.

Därför tycker han att det inte är tänkbart att mannen på gatan alltid ska kunna förstå det som står i våra författningar. Men om experterna på området inte förstår det, är det oroväckande. Språket i lagtexten borde aldrig få vara mer krångligt än vad saken och sammanhanget kräver, påpekar Sten Palmgren.

Anser du att en dålig källtext kan leda till en bra måltext, kan översättningen göras bättre än originalet?

– Det är en klassisk och väsentlig fråga för den som översätter. Rent tekniskt är det möjligt att översättningen kan göras bättre än förlagan, men frågan är om sammanhanget är sådant att det är tillåtet. På en ytspråklig nivå är det möjligt, men om det är fråga om att tolka innehållet i förlagan är översättaren ute på svag is. Då finns ingen annan möjlighet än att konsultera författaren, för hur ska översättaren veta om oklarheten i förlagan är medveten eller omedveten och hur ska översättaren veta på vilket sätt texten ska göras tydligare? Det är inte professionellt att tillföra texten sådant som den inte ska innehålla.

Men Sten, har lagspråket verkligen utvecklats, ser du någon utveckling?

– Ja, det har det verkligen. Uppmuntrande resultat nåddes i synnerhet på 1980-talet. Sedan fick

vi nya problem genom EU-lagstiftningen. Allt ska inte skyllas på den, men som vi vet ställer den till med svårigheter t.ex. när det gäller att genomföra direktiv på ett begripligt sätt. Svårigheterna hänför sig ofta till att kommissionen väldigt noga kontrollerar att genomförandet har varit riktigt och komplett. Även om medlemsstaten när direktivet genomförs i den nationella lagstiftningen i princip inte är bunden av direktivets ordalydelse, hamnar man i praktiken lätt i en situation där bedömningen blir att det "lönar sig" att använda sig av direktivets formuleringar. På det sättet upplevs risken bli mindre för att genomförandet blir oriktigt. Det här leder i sin tur lätt till att den nationella lagstiftningen blir ostrukturerad och språkligt otymplig. Lyckligtvis pågår ett klarspråksarbete inom EU:s institutioner, så det finns kanske hopp om en positiv utveckling där.

Jag frågar vad som kommer att ske med lagspråket framöver. Skriver vi *hen*? Vilka utmaningar väntar lagöversättarna?

– Typiskt för lagspråket är att det följer allmänspråket och kommer några steg efter. Någon gång, kanske främst när det gäller termer eller enskilda ord, kan det hända att lagspråket är föregångare, men det är nog sällsynt. Den kortare formen *ska* i stället för "skall" infördes anmärkningsvärt snabbt. Noteras kan att Finland hördes innan reformen genomfördes i EU. *Hen* skulle vara mycket praktiskt i lagspråket – dock så, att ordet inte skulle ersätta han eller hon utan vara ett komplement. Men tiden är inte mogen för det ännu. Språkutvecklingen är svår att förutse.

Sten Palmgren menar att utmaningarna nog redan har drabbat översättarna i form av växande textmängder, allt mer pressade tidtabeller och sämre kunskaper i svenska hos många tjänstemän. Han hoppas att framtiden för med sig insikt om behovet att skriva ett bättre och begripligare språk, att inte missbruka "copy&paste-metoden" och att redigera texterna bättre. – Jag hoppas verkligen att klarspråksarbetet ska ha framgång i statsförvaltningen – då går även översättarna en ljusare framtid till mötes, säger Sten.

Varför blev det då inte någon pappershandel eller något litet hotell på landet, utan juridik?

– Kanske var det brist på mod och fantasi. Och så ärftlig belastning. Jag är jurist i fjärde generationen...

 Kitty Fogelholm
Statsrådets translatörsbyrå

NÅGRA SNABBA MED STEN PALMGREN

Var är du född?

I Malmö. Men det var nog snarast en tillfällighet – är nog en infödd helsingforsare i flera generationer bakåt.

Var och vad har du studerat?

Först läste jag till merkonom. Man kunde göra det på ett år på den tiden. Sedan juridik i Helsingfors.

Favoriträtt och -dryck?

Oj, det beror på tid och plats. Rödspätta med remouladsås är ett måste i Köpenhamn. Trist vore livet utan champagne när det är fest. Och mjölk till vardags!

Krydda?

Salt, om jag bara får välja en. Basilika gör susen till mycket!

Färg?

Åtminstone inte ärtsoppsgrönt och 70-tals gult och brunt.

Vad läser du helst?

Lennart Hellsing eller Tove Jansson för barnen. Svenska romaner (senast Agneta Pleijel) varvat med en deckare eller något historiskt.

Bästa filmen?

Har jag förhoppningsvis inte sett än!

På fritiden...

Skidturer på fjället, vandring i skogen, båtfärder på sjön, vedhuggning, teater...

Jag skulle aldrig...

... vilja sluta hoppas.

Favoritcitat ur lagen?

"All utövning av offentlig makt skall bygga på lag. I all offentlig verksamhet skall lag noggrant iakttas." (2 § 3 mom. i grundlagen)

"Flyga bi bort i annars skog, och följer ägaren them til stock och hol, märker samma trä, och gifver thet byamän tillkänna; hafve ingen våld honom them förtaga." Bygginga Balk 21:2, som fortfarande är i kraft. Ett fint exempel på gammalt vackert lagspråk!

NÄMNDENS TIDIGARE ORDFÖRANDE PAULINA TALLROTH FÅR HUGO BERGROTH-PRISSET

Statsrådets svenska språknämnds tidigare ordförande, juris doktor Paulina Tallroth har fått Hugo Bergroth-sällskapets språkpris för sitt arbete för svenskan som juridiskt språk. Priset överräcktes på språkvårdsdagen den 14 maj på Hanaholmen.

– Jag är fortfarande överraskad över att ha fått priset, säger Paulina. Jag är ju ingen språkexpert. Vad jag har gjort är att jag har arbetat för betingelserna för våra båda nationalspråk, för våra språkliga rättigheter och för juridisk svenska, och hjälpt de riktiga experterna att fatta beslut.

Detta har hon gjort med stort engagemang, både inom ramen för beredningen och uppföljningen av språklagen, som ordförande för Statsrådets svenska språknämnd och som generalsekreterare för regeringens projekt Nationalspråksstrategin, som blev färdigt 2012. "Om den nya nationalspråksstrategin bidrar till att öka intresset för klarspråk och förbättra språket i statsförvaltning och offentlighet, är det till en del Paulina Tallroths förtjänst", står det i prismotiveringen.

Lever som hon lär

– När nationalspråksstrategin utarbetades levde vi som vi lärde och arbetade genomgående på två språk, säger Paulina. Både styrgruppsmötena under ledning av statsminister Katainen och sakkunniggruppens möten gick på finska och svenska. Den som höll ett anförande hade materialet på svenska och talade finska och vice versa. Alla valde själva vilket språk de ville använda. I sakkunniggruppen gick vi dessutom in för att ha svenska som protokollspråk, vilket verkligen inte är vanligt, berättar Paulina.

Nationalspråksstrategin innehåller konkreta verktyg som hjälper myndigheterna att verkligen använda de två nationalspråken. Den reder också ut olika slags attityder och missuppfattningar om de båda språken och deras företrädare.

– Jag hoppas verkligen att också de som inte är bundna av strategin utnyttjar verktygen, säger Paulina. I strategin löper t.ex. den finska och svenska texten parallellt på sidan, och det här är något man med fördel kan utnyttja i broschyrer och andra publikationer som är riktade till en tvåspråkig publik.

Språkmedveten själ

Enligt prismotiveringen är Paulina Tallroth "en språkligt insiktsfull person som sätter sin språkmedvetna själ i allt hon gör". Intresset för språk väcktes tidigt.

– Jag har alltid haft lätt för att lära mig språk och har också fått göra det, berättar hon. En verklig aha-upplevelse fick jag under studietiden när professor Per Ole Träskman sade att varje ord har betydelse i juridiken. Jag insåg då att det var därför jag skulle bli jurist. Jag har alltid tilltalats av exakthet och Per Ole Träskmans uttalande är fortfarande mitt rättesnöre när jag skriver en juridisk text, ett enda ord kan ändra på allt, konstaterar Paulina.

Ytterligare insikter om språket och om översättandets utmaningar fick Paulina när hon i sin tyska doktorsavhandling jämförde fem olika rättssystem och läste källtexter på sju, åtta olika språk. Att hon sedan vid justitieministeriet fick i uppdrag att utreda om det behövdes en ny språklag var dock en slump. I samband med beredningen av språklagen blev hon övertygad om fördelarna med att en lag bereds parallellt på båda språken.

– Det var ovanligt med en lag som bereddes samtidigt på finska och svenska. Lagen blev bättre på båda språken i och med att oklarheter och onödiga krusiduller försvann på vägen, konstaterar Paulina, som gärna skulle se att alla lagar bereddes på detta sätt.

Förvaltningspråket må uppta större delen av hennes vakna tid, men Paulina vinnlägger sig också om att som motvikt regelbundet läsa skönlitteratur på fyra språk.

– Jag varvar mellan att läsa böcker på finska, svenska, engelska och tyska. Fler än fyra språk klarar jag inte av att upprätthålla aktivt, ler hon.

 Susanna Karjalainen
Statsrådets translatorsbyrå

Nationalspråksstrategin är en långsiktig språkstrategi för att utveckla de två livskraftiga nationalspråken finska och svenska och för att styra de åtgärder som regeringen vidtar för detta. Läs mer om den i Språkråd 1/2013 och på statsrådets webbplats på adressen http://vnk.fi/julkaisukansio/2012/j04-kansalliskielistrategia-nationalspraksstrategi-j07-strategy/PDF/J0412_Kansalliskielistrategia_net.pdf.

NÅGRA NEDSLAG I ATT ÖVERSÄTTA EU-RÄTTSAKTER

I februari kom en något uppdaterad version av publikationen *Att översätta EU-rättsakter. Anvisningar*. Publikationen bygger på ett samarbete mellan EU-institutionernas översättningsenheter och svenska regeringskansliets EU-språkvård. Den första versionen kallades *Anvisningar för översättningsarbetet* och kom ut redan innan Sverige blev EU-medlem 1995.

Anvisningarna riktar sig särskilt till dem som översätter EU-rättsakter. Källspråken i anvisningarna är engelska och franska, de vanligaste arbets-språken i unionen. Trots det har anvisningarna mycket att erbjuda också den som ofta eller bara sporadiskt översätter EU-relaterade texter, också i det fall att källtexten är finsk.

Publikationen är en bra informationskälla med en mängd nyttiga anvisningar och rekommendationer. Inte minst är de avslutande bilagorna med praktiska tips och råd ett bra komplement till bland annat *Svenska skrivregler*, *Myndigheternas skrivregler* och vår Slaf, *Svenskt lagspråk i Finland*.

Tack vare åskådliga innehållsförteckningar till såväl huvudmaterialet som bilagorna hittar man dessutom snabbt rätt i pappersversionen – i pdf-versionen är det vanligtvis smidigare att söka direkt på ett lämpligt sökord. För den som översätter från finska till svenska är rekommendationerna i regel enkla att ta till sig också utan direkta jämförelser med finskan. I många fall är det lätt att tänka sig möjliga finska motsvarigheter.

Den förra uppdateringen gjordes i juni 2009. Några radikala ändringar eller omfattande tillägg har inte gjorts nu. En ändring värd att notera är att beteckningarna för vissa dokument från kommissionen, nämligen *COM-* och *SEC-dokument*, inte längre översätts. Detsamma gäller ordet *final* i beteckningen, vilket också tillämpas på *JOIN-dokument*. Vid hänvisningar till dokument antagna före den 1 januari 2012 används däremot *KOM*, *SEK* och *slutlig*. Man kan samtidigt observera att det inte ska vara mellanslag mellan *COM* och den efterföljande vänsterparentesen: *COM(2012) 147 final*.

Kursiveringar – ja tack

Kursiveringar används sparsamt i finsk lagtext och lagberedning. Det förekommer väl framför allt i samband med definitioner och i vissa fristående avsnitt, mer sällan i löpande text. I anvisningarna kan man läsa att det i svenska EU-texter är regel

att kursivera till exempel namn på publikationer. Det vore kanske något att diskutera också när det gäller finländska lagstiftningstexter?

Samma gäller ord som följer på uttrycket *nedan kallad*, t.ex. gemensamma tullsamarbetskommittén för EG–Kanada, nedan kallad *gemensamma kommittén*.

Vän av ordning hävdar kanske att det blir plottrigt med kursiveringar, men de flesta läsare upplever förmodligen att läsbarheten förbättras när man tydligt ser var ett namn på en publikation börjar och slutar.

Personifiering

Finsk författningstext har ett visst motstånd mot att begåva själlösa ting med handlingsförmåga, dvs. ställa dem som subjekt i satsen. Det händer lätt att vi använder konstruktioner som *i lagen föreskrivs det att/i artikeln anges det att/i*

rapporten rekommenderas det att – trots att det i många fall går alldeles utmärkt med det betydligt smidigare **lagen föreskriver/artikeln anger/rapporten rekommenderar**. Enligt anvisningarna är denna typ av personifiering eller animism betydligt vanligare i t.ex. engelskan och franskan, men den har också en given plats i svenskan. Självfallet används greppet av många skribenter och översättare också här i Finland, men det kunde kanske utnyttjas ännu mer särskilt om satserna också i övrigt är tunga. En viss försiktighet kan dock vara på sin plats när det gäller standardfraser i propositioner och andra relativt formbundna sammanhang; i oklara fall kan man gärna konsultera till exempel Slaf.

Var är hen?

Ledningen för Sveriges riksdag har beslutat att det könsneutrala *hen* inte ska användas i riksdagens texter, men däremot har många politiker accepterat det nya pronomenet och använder det i både tal och skrift. Det återstår ändå att se om det slår igenom på bred front. *Att översätta EU-rättsakter* nämner överhuvudtaget inte *hen*. Det var inte heller att vänta med tanke på att det officiella språket alltid är mer konservativt än vardagsspråket. Detta gäller självfallet också i Finland; det kan dröja innan vi ser *hen* i propositioner, betänkanden och lagar.

I de flesta fall går det ändå att skriva könsneutralt, vilket anvisningarna ger några prov på. Ett av exemplen – en omskrivning med substantive-

ring av en passus i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna – känns dock krystat och strider mot språkkänslan: **Ingen** får utvisas till en stat där **den utvisade** löper allvarlig risk att dömas till döden.

Logiken haltar i och med att ingen *får utvisas* men vi ändå har *en utvisad* – som läsare undrar man nästan om *ingen* och *den utvisade* avser olika personer. Här kunde man tänka sig att i stället skriva till exempel **den som ska utvisas**.

På tal om könsneutralitet säger anvisningarna att Europaparlamentets ordförande sedan 2000 vanligtvis kallas *talman* på svenska, även om *ordförande* fortfarande används i rättsakter. I det här fallet har alltså de svenska traditionerna vägt tyngre än könsaspekten.

Till sist

Att översätta EU-rättsakter kan rekommenderas som uppslagsverk inte bara för EU-översättare och författningsöversättare utan för alla som skriver myndighetstext. I vissa fall bjuder den på grund av EU-kontexten på lite andra lösningar än de finska författningsöversättarna är vana vid. Anvisningarna ger i likhet med andra språkkritikerverk inspiration att skriva en klarare svenska – det är ett nog så gott betyg!

 Ilkka Voimäki
translator vid riksdagens svenska byrå

Att översätta EU-rättsakter. Anvisningar (februari 2013)

http://ec.europa.eu/translation/swedish/guidelines/documents/swedish_style_guide_dgt_sv.pdf

HUR BLIR MAN AUKTORISERAD TRANSLATOR?

Lagstiftning om auktoriserade translatorer

Lagen om auktoriserade translatorer (1231/2007) och statsrådets förordning om auktoriserade translatorer (1232/2007) trädde i kraft den 1 januari 2008. Samtidigt upphävdes den tidigare lagen (1148/1988) och förordningen (626/1989) om auktoriserade translatorer. Genom den nya lagen ändrades den finska benämningen "virallinen kääntäjä" till "auktoisoitu kääntäjä".

Auktorisering av translatorer

Auktorisering beviljas av Examensnämnden för auktoriserade translatorer som finns i samband med Utbildningsstyrelsen. Auktorisering förutsätter att sökanden är en för tillförlitlighet känd person som har uppnått myndighetsåldern och inte har förklarats omyndig. Dessutom krävs att sökanden har hemkommun i Finland eller är permanent bosatt i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i någon annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Auktorisering kan sökas av personer som godkänts i den examen för auktoriserade translatorer som ordnas av Examensnämnden.

Dessutom kan auktorisering sökas av personer som har avlagt filosofie magisterexamen eller någon annan högre högskoleexamen som innehåller minst 60 studiepoäng som avlagts i sådana studier i översättningsvetenskap som omfattar både teoretiska och praktiska universitetsstudier i översättning. Minst 6 av dessa studiepoäng ska hänföra sig till auktoriserad översättning. Att observera är att studierna i översättningsvetenskap ska ingå i studieprogrammet i magisterexamen för att de ska kunna godkännas. Auktorisering ges för det språkpar som ingår i sökandens examen. Målspråket måste vara modersmålet eller det språk sökanden behärskar bäst (A-arbetspråk).

När en sökande som godkänts i examen för auktoriserade translatorer eller som avlagt en högre högskoleexamen som innehåller ovan avsedda studier i översättningsvetenskap auktoriseras enligt gällande lag får han eller hon auktorisation

för fem år. En auktorisation kan förlängas med högst fem år i sänder, om sökanden under auktorisationens giltighetstid har varit verksam som auktoriserad translator och fortfarande uppfyller förutsättningarna för auktorisering.

Den som varit auktoriserad translator (fi. virallinen kääntäjä) enligt den tidigare lagen om auktoriserade translatorer kan auktoriseras enligt gällande lag utan att behöva genomgå ny examen, förutsatt att han eller hon uppfyller vissa i lagen angivna kriterier. Att observera är att en translator som auktoriserats enligt den tidigare lagen ska ha ansökt om auktorisering enligt gällande lag senast 31.12.2012. I annat fall får han eller hon inte efter den tidpunkten göra översättningar som auktoriserad translator förrän han eller hon ansökt om och fått auktorisering enligt gällande lag. För en tidigare auktoriserad translator som ansökt om och fått auktorisering enligt gällande lag gäller rätten permanent och utan övre åldersgräns.

Examen för auktoriserade translatorer

I examen för auktoriserade translatorer testas språkkunskaper och översättningsförmåga i examensspråken samt andra kunskaper som en auktoriserad translator behöver. Examen ordnas minst en gång per år. Examen får avläggas endast i en språkriktning per examenstillfälle, antingen från ett inhemskt språk till ett främmande språk eller från ett främmande språk till ett inhemskt språk. Dessutom får examen alltid avläggas från ett inhemskt språk till ett annat.

Den del av examen som testar de andra kunskaper som en auktoriserad translator behöver består av flervalsuppgifter (kallas auk1). För att avlägga den delen av examen med godkänt resultat krävs det att examinandens har bekantat sig med examensgrunderna för auktoriserade translatorer (Utbildningsstyrelsens föreskrift 2012/40). Flervalsuppgifterna gäller till exempel en auktoriserad translators arbetsmetoder, ansvarsfrågor mellan translatorn och uppdragsgivaren, etiska principer vid översättning, lagstiftning och kvalitetssäkringsmetoder samt bestyrkning av översättningar.

Den del av examen som mäter språkkunskaper och översättningsförmåga består av två översättningsuppgifter. Den ena översättningsuppgiften utförs inom området lag och förvaltning (aukt2) och den andra inom ett av de valfria specialområdena ekonomi, teknik, medicin och utbildning (aukt3). Texterna inom lag och förvaltning kan vara exempelvis domstolsbeslut, redogörelser av rättsfall och avtalstexter. De ekonomiska texterna kan vara utdrag ur företags årsberättelser, ekonomiska översikter och bolagsordningar. De tekniska texterna kan bland annat vara bruksanvisningar, patentansökningar och expertutlåtanden. Inom området medicin kan texterna vara medicinska fallbeskrivningar, sjukjournaler och läkarintyg. Texterna inom området utbildning kan vara till exempel utbildningsbeskrivningar och intyg.

Längden på översättningarna är ca 2 000 tecken per prov inklusive mellanslag, eller motsvarande längd i språk där andra än latinska tecken används. Proven som mäter språkkunskaper och översättningsförmåga utförs på dator och det är tillåtet att använda skriftliga och elektroniska hjälpmedel.

För att bli godkänd i examen måste man bli godkänd i samtliga tre delar av examen vid ett och samma examenstillfälle. I flervalsfrågor-

na (aukt 1) måste man ha minst hälften rätt. Poänggränsen för att bli godkänd i översättningsuppgifterna (aukt 2 och aukt 3) bestäms av Examensnämnden från examenstillfälle till examenstillfälle och beroende på texternas svårighetsgrad. Bedömningsgrunderna finns under menyn "Examensinnehållet" på webbsidan för auktoriserade translatorer på www.oph.fi, där man också annars kan läsa mera om examen. Vanligen brukar 20-25 minuspoäng tolereras i översättningsuppgifterna. Huvudregeln är dock att ett grovt innehållsfel (ett s.k. niopoängsfel) i en översättningsuppgift fäller den.

Examen utarbetas och bedöms av bedömare som utses av Utbildningsstyrelsen. Deras behörighetsvillkor framgår av förordningen. Varje språkpar har minst två bedömare. Den ena av bedömarna har målspråket som modersmål, den andra har källspråket. Om en examinand begär omprövning av sin examen hos Examensnämnden, utses en tredje bedömare. Beslutet om huruvida en examensprestation ska godkännas eller inte fattas dock självständigt av Examensnämnden.

 Carolina Slangus-Fors
Medlem i Examensnämnden
för auktoriserade translatorer

**Kom ihåg att anmäla dig till årets
SVENSK-FINSKA ÖVERSÄTTARSEMINARIUM
19–20.9.2013 i Tammerfors**

Program, uppgifter om pris och anmälningsblankett hittar du på seminariets webbplats:

www.sprakinstitutet.fi/su-ru

OBS! Anmälningstiden går ut den 30 juni 2013. Efter det tar vi emot anmälningar i den mån det finns platser kvar.

Frågor om programmet kan riktas till: Anna Maria Gustafsson, agustafs@sprakinstitutet.fi

Arrangörer: Institutet för de inhemska språken och Finlands översättar- och tolkförbund

NYA SVENSKA ORTNAMN I FINLAND I ELEKTRONISK SKRUD

Förteckningen *Svenska ortnamn i Finland* som listar de svenska namnen på centrala orter i landet finns sedan hösten 2012 i en reviderad och omarbetad upplaga på nätet. Förteckningen uppdateras och kompletteras vid behov.

Reviderad förteckning

Den förra upplagan av *Svenska ortnamn i Finland* har nästan 30 år på nacken och det fanns därför ett uttalat behov av uppdatering. År 2009 inleddes vid Institutet för de inhemska språken en omfattande genomgång av det existerande materialet samt en kartläggning av eventuella nya namn som borde tas med i förteckningen. Hösten 2012 var revideringen klar och nya *Svenska ortnamn i Finland* kunde lanseras. Medan den tidigare upplagan hade kommit ut i tryck och fanns som pdf på nätet, publicerades den nya förteckningen som en sökbar elektronisk databas, och den kan därför användas mer mångsidigt. Den nya förteckningen består av nästan 5 000 namn, jämfört med cirka 4 300 namn i den förra upplagan. Bland de nya namnen finns t.ex. *Fiskehamnen* och *Ultuna* i Helsingfors, och namn på bostadsområden, gårdsgrupper och andra områden runt om i landet som saknats i den tidigare upplagan. Av namnen har knappt 2 000 finska paralleller.

Förteckningen ger uppgifter om stavning, uttal, vad för typ av ort det är fråga om och ortens eventuella finska namn. Man kan också söka på finska namn för att kontrollera om en ort eventuellt har ett svenskt parallellnamn. Dessutom kan man få fram en förteckning på orter med svenska namn i en viss kommun.

Orterna lokaliseras dels till den kommun orten hör i dag, dels till en eventuell tidigare kommun, dvs. enligt kommunkartan som den såg ut innan de senaste kommunstrukturreformerna. Dessa gamla kommunnamn är levande och viktiga för invånarnas identitet och bör därför användas även om orterna administrativt sett i dag hör till en annan, sammanslagen kommun.

Det elektroniska formatet har öppnat upp för möjligheten att ge också annan typ av information. Exempelvis är alla kommuner, gamla som nya, länkade till Lantmäteriverkets *Kartplatsen för alla*. Gömt bakom ett klickbart plus framför namnet i förteckningen finns också eventuell extra information, t.ex. om en Orts ändrade kommunala tillhörighet.

Vedertagna och föråldrade namn

Svenska ortnamn i Finland gör en skillnad på vedertagna svenska namn och föråldrade namn. De vedertagna namnen (t.ex. *Alavo* och *Gustav Adolfs*) rekommenderas för bruk i svenskan. De föråldrade namnen (t.ex. *Maninga* och *Vesilax*) kan med fördel användas i en

historisk text, men i en svensk text om moderna förhållanden är de finska namnen (*Maaninka* och *Vesilahti*) att föredra.

Att bedöma vilka namn som är vedertagna och vilka som är föråldrade är naturligtvis svårt. Uppdelningen baseras på redaktionens granskning av dagens svenska namnbruk i medierna och på nätet, men den beaktar också namnens historiska värde. De flesta namn som i den förra upplagan ansågs som föråldrade är markerade på samma sätt också i den nya, men en del namn har fått ändrad status. Namnen *Kontiolax* och *Kuhmois* som tidigare bedömdes vara föråldrade har nu angetts som etablerade, medan *Stängselåsen* av redaktionen har bedömts vara ett föråldrat parallellnamn till namnet *Salpausselkä*. *Ackas* har kommit med som vedertaget namn för den nya kommunen Akaa. De namn som redaktionen har valt att stryka ur förteckningen är svenska namn på utbildningsenheter där verksamheten i dag är nedlagd eller klart finskspråkig, liksom namn på egendomar som inte längre finns eller som inte har något svenskt namn i bruk.

En skillnad i relation till den förra upplagan är att förteckningen inte längre har information om de vedertagna namnens eventuella officiella status, beroende på att statsrådsbeslutet som denna information byggde på inte längre är i kraft. I den förra upplagan hade vissa kommunnamn, som *Artsjö* och *Sagu*, tillägget "offic. -82" vilket avsåg att namnen skulle användas i författningstext på svenska. Andra kommunnamn som *Alavo* och *S:t Bertils* saknade tillägget, vilket betydde att namnen inte hade samma officiella status och att de därför inte rekommenderades för t.ex. svensk lagtext. Denna uppdelning finns dock kvar i den lista på kommuner med namn på båda språken som finns i *Svenskt lagspråk i Finland* (avsnitt 8.1.5).

Revideringen av *Svenska ortnamn i Finland* har gjorts av Språkinstitutets svenska namnvårdare, under medverkan av en grupp utomstående experter. Dessutom har många personer runt om i de svenska och tvåspråkiga kommunerna kontrollerat och kompletterat förteckningen. De finska namnen är kontrollerade av Språkinstitutets finska namnvårdare.

 Leila Mattfolk
Institutet för
de inhemska språken

Maria Vidberg
doktorand
Helsingfors universitet

Svenska ortnamn i Finland finns på adressen kaino.kotus.fi/svenskaortnamn.

SENASTE NYTT OM MYNDIGHETSSPRÅK

Arbetet för ett klart myndighetsspråk går vidare. Nätverket för ministeriernas språkexperter ordnade ett seminarium som beskrev den senaste utvecklingen.

Panelen presenterade klart myndighetsspråk i praktiken. Fr. v. Leila Kalliala, Taru Virtanen, Eivor Sommar Dahl, Marjo Merivirta och Paulina Tallroth. Foto: Raino Heinonen

Faktaspäckad text formuleras till klarspråk i arbetsgrupperna. Foto: Raino Heinonen

Statssekreteraren vid utrikesministeriet Pertti Torstila inledde sitt öppningsanförande med observationen att språket utarmas när vissa modeord tar över och nyanserande synonymer kommer i skymundan. Det exempel han hänvisade till var "haaste" (utmaning), som enligt honom har en benägenhet att översvämma alla texter. En åsikt som vi översättare gärna håller med om, eftersom ordet är en utmaning också för oss.

Torstila fäste åhörarnas uppmärksamhet vid att man tidigare gjorde en skillnad mellan det skrivna språket och det talade språket. Den skillnaden håller i dag på att suddas ut. Texterna publiceras med kort varsel i sociala medier och skribenterna nöjer sig ofta med termer på utländska språk utan att bry sig om att ta reda på och använda den gängse termen på deras språk. I förlängningen leder det till domämförlust, dvs. språket förlorar sin användbarhet då terminologin inte utvecklas inom viktiga samhällsområden.

Aktuellt om ett klart och begripligt myndighetsspråk

Johanna Nurmi från finansministeriet presenterade ett internationellt projekt för öppen förvaltning (Open Government Partnership) som initierats av FN. Finland, som uppfyllde de lagstiftningsmässiga grundförutsättningarna för deltagande i projektet, har blivit antagen som deltagare i projektet och ska närmast ställa upp ett handlingsprogram för öppen förvaltning. Som ett tyngdpunktsområ-

de i handlingsprogrammet har Finland valt att satsa på medborgarnas engagemang i förvaltningen. Engagemanget ska främjas bl.a. genom klarspråk i förvaltningstexter. I och med att utvecklingsarbetet läggs ut på *samentrepreneurad* (joukkoistaminen, crowdsourcing) får medborgarna ge respons på hurdant myndighetsspråket bör vara för att det ska vara lätt att förstå och hur t.ex. blanketter ska utformas för att de ska vara lätta att fylla i. Länken till projektets webbsidor är avoinhallinto.fi

Laura Murto-Lindén från försvarsministeriet presenterade webbplatser som tillhandahåller information om hur arbetet för ett klart myndighetsspråk framskrider ute i världen. Sådana är t.ex. Plain Language Association International och GOV.UK.

Laura Murto-Lindén konstaterade att näringslivet rätt länge har gjort marknadsundersökningar i samarbete med sina kunder. Däremot har myndigheterna inte kommit igång med någon sådan dialog med medborgarna. Hon uppmanade myndigheterna att inleda dialogen med dem som behöver myndigheternas information, för det kan underlätta arbetet och medverka till att informationen bättre går fram.

Aino Piehl från Institutet för de inhemska språken kom med en hälsning från undervisnings- och kulturministeriets arbetsgrupp för ett klart myndighetsspråk, vars uppgift är att utarbeta ett handlingsprogram för ett klart och begripligt förvaltningsspråk. Tanken är att klarspråk ska vara en självklarhet för myndigheterna. För att uppnå

ett sådant mål är det är viktigt att de offentligt anställda, och gärna också alla studerande, ges möjlighet att utveckla sina kommunikationsfärdigheter.

En orsak till att myndighetsspråket blir ett krångelspråk, sade Aino Piehl, är att skrivrutinerna inte är gynnsamma på alla arbetsplatser. Tiden för att formulera sig är för kort och textmodellerna uppfyller inte klarspråkskraven. Det är tidskrävande att utarbeta texter, visar undersökningarna. I 70 % av ämbetsverken åtgår över hälften av arbetstiden till att utforma texter.

Ett klart myndighetsspråk kan definieras på många sätt, berättade Aino Piehl. Ett av dem är att texten ska vara av sådan att den som genomgått grundskolan förstår innehållet.

Textkompetens och klarspråkig juridik

Pirjo Kukkonen från Helsingfors universitet talade om textkompetens i universitetsstudier. Studerandena ska under studierna tillägna sig sådana textfärdigheter att de kritiskt kan läsa texter och producera goda texter. Vid Helsingfors universitet har man därför satsat på kurser där studerandena lär sig identifiera olika typer av texter och skriva med vetenskaplig klarhet och stringens. Pirjo Kukkonen citerade den italienska författaren Italo Calvino, som har definierat sex punkter för ett begripligt språk: lätthet, snabbhet, exakthet, synlighet, mångfald och följdriktighet.

Lars D. Eriksson, professor emeritus, talade under rubriken Finns det en klarspråkig juridik? Han började med att berätta att Finland anses allmänt ha en grundlagstext som är klarspråk konstitutionellt sett. Även om texten i sig är klarspråk spelar också den juridiska frågans komplexitet in och det är ingen självklarhet att det vettigt går att tolka rättigheterna i paragraferna enbart utifrån de bestämmelser som reglerar dem. T.ex. frågan om de mänskliga rättigheterna är så komplex att paragraferna behöver jämföras med olika dokument, med riksdagens praxis och också med praxis i andra länder för att ge rätt tolkning.

Enligt Eriksson finns det inget entydigt klarspråksideal inom juridiken. Det finns lagar som kommer nära idealet, som t.ex. grundlagen och äktenskapslagen. När det gäller social- och hälsovårdslagstiftningen finns det däremot ännu mycket att göra. I fråga om det juridiska språket gäller bland annat att medborgarna ska kunna förutse vad lagstiftningen innebär för just dem, och att

medborgarna inte får utsättas för godtycklig rättskipning. Samtidigt bör man komma ihåg att det juridiska språket är ett fackspråk och att vissa termer helt enkelt inte går att förenkla. Eriksson sade att det också är svårt att definiera vem som ska vara måttstocken vid klarspråkssträvanden i juridiken: gemene man eller en allmänbildad elit?

Kriterierna för det juridiska språkets kvalitet är textens förmåga att påverka, dvs. textens auktoritet, textens förmåga att övertyga, dvs. textens retoriska kraft och textens förmåga att förändra grundläggande beteendemönster hos medborgare.

Eriksson sammanfattade sitt anförande med att konstatera att klarspråklig juridisk text bör vara sådan att man förstår texten, att man kan förklara vad texten innebär i olika situationer och att man inser vilka konsekvenser texten kommer att ha.

Paneldebatt med workshop

Paneldebatten som följde tog upp erfarenheter av samarbete när det gäller att skriva bra texter. Regeringsrådet Paulina Tallroth från justitieministeriet inledde med att konstatera att det i grundlagen föreskrivs att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling. Hon pekade också på det krav som förvaltningslagens 9 § 1 mom. ställer på gott språkbruk: "Myndigheterna skall använda ett sakligt, klart och begripligt språk."

Paulina Tallroth uppmanade också alla att acceptera att lag- och förvaltningspråket inte är skönlitteratur. Som stöd och hjälp vid formuleringen av texter tipsade hon om att vi ska tänka oss en mottagare som vi kan relatera till när vi formulerar texten.

Marjo Merivirta, kommunikationsdirektör vid undervisnings- och kulturministeriet påpekade att ministeriets kommunikation är en växelverkan med medborgarna. Kommunikationsenhetens texter ska bygga på goda rubriker och ett gott levande språk. När informationstexten bygger på ett samarbete mellan de tjänstemän som ansvarar för olika projekt, informatörerna och översättarna resulterar det t.ex. i goda och informativa namn på projekt och goda definitioner av centrala begrepp.

Eivor Sommardahl från Institutet för de inhemska språken beskrev arbetet med att skapa goda myndighetstexter i kommunerna som en process som syftar till att förändra attityder inom

organisationen. Det är viktigt att klarspråkets betydelse omfattas av organisationen på alla nivåer. Den insikten, att klarspråk är en fördel, har både informatörer och kommunsekreterare. Eivor Somnardahl påminde också om vikten av att texten anpassas till mottagaren, dvs. att myndighets-språket ska vara tydligt och mottagaranpassat.

Taru Virtanen från Statsrådets translatorsbyrå gav ett exempel på hur samarbetet mellan uppdragsgivare och översättare fungerar när det är

som bäst. Hon visade ett processschema över hur många turerna kan vara även när samarbetet fungerar väl.

Workshopen tog sedan vid och deltagarna delade upp sig i arbetsgrupper som bearbetade samma text på olika sätt. Av en tät faktsäckad text formulerade deltagarna bl.a. ett pressmeddelande och twittermeddelanden.

 Gunilla Garoff och Anna Gref
Statsrådets translatorsbyrå

NÄMNDEN REKOMMENDERAR

Anvisningar om det finska uttrycket **pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat** kommer att tas in i den nya versionen av handboken för lagberedare, **Lainkirjoittajan opas**. Statsrådets svenska språknämnd rekommenderar att uttrycket *utrymmen som används för boende av permanent natur* används som motsvarande standardfras på svenska. Samtidigt kompletteras Slaf (Tilat, s. 364) i enlighet med nämndens rekommendation.

... och informerar

Den svenska motsvarigheten för **ostopalvelut** "köptjänster" som förekommer allmänt i Finland rekommenderas inte av Statsrådets svenska språknämnd. I Stora finsk-svenska ordboken (WSOY) ges *köpt tjänst* och *entreprenad* som motsvarigheter för **ostopalvelu** och i Finsk-svensk ordlista i hälso- och sjukvård (kaino.kotus.fi) motsvaras **ostopalvelut** av *köpta tjänster*.

PÅ NYA PLATSER

Vem	Var	Varifrån	Tfn/e-post
Katja Koivisto	Inrikesministeriet		071 8788 235 katja.koivisto@intermin.fi
Ulrika Lundqvist	Folkpensionsanstalten	Tullstyrelsen	020 63 41786 ulrika.lundqvist@fpa.fi
Eivor Björklöf	Folkpensionsanstalten		020 63 41787 eivor.bjorklof@fpa.fi
Nina Nissas	Riksdagen	Statsrådets translatorsbyrå	nina.nissas@riksdagen.fi

SLAFTIPS

Inspirationen till nedanstående Slaftips är hämtad från artikeln om Svenska ortnamn i Finland. Vårt hem och vårt land, vårt äntligen somriga hemland!

Asuinpaikka

I första hand *vara bosatt*; i vissa fall bostadsort (9 § i grundlagen), *boningsort* eller *bosättningsort*. Kontrollera i omgivande lagstiftning. Se upp med begreppsparet **asuin- tai kotipaikka**, som kan variera på svenska beroende på om man avser enbart fysiska personer eller både fysiska och juridiska personer.

Vakituinen/vakinainen asuinpaikka översätts numera med *vanlig vistelseort* (eng. habitual residence). Se t.ex. forumreglerna i 10 kap. i rättegångsbalken. I äldre lagstiftning motsvaras **oleskelupaikka, oleskelupaikkakunta** eller **olinpaikka** av *vistelseort* och **vakituinen/vakinainen asuinpaikka** av *stadigvarande* eller *varaktigt bosatt*.

Kotikunta

Hemkommun används ibland i nationella sammanhang för att ange var en fysisk person bor. Enligt lagen om hemkommun (201/1994) är en persons hemkommun den kommun där han eller hon bor.

Kotimaa

Kotimaassa i betydelsen 'här i Finland' ska normalt översättas med (*här*) *i Finland; inom landet* eller *här i landet* (inte "i hemlandet"). I vissa sammansättningar används *inrikes-*, t.ex. *inrikesflyg (kotimaan lennot)*. **Kotimainen** kan när det gäller Finland översättas med t.ex. *inhemsk, finländsk* (i vissa fall *finsk*) eller omskrivet med *i Finland*.

Hemlandet/i hemlandet kan användas när det (utifrån sett) är fråga om det land där t.ex. en person eller ett företag hör hemma.

Hennes hemland är Sverige.

En flykting kan beviljas återflyttningsbidrag för att återvända till hemlandet.

Ett utländskt företag som i hemlandet har tillstånd att driva rörelse ...

Kotipaikka

I första hand hemvist för fysiska personer, *hemort* för juridiska personer.

Hemvist (eng. domicile) respektive *att vara bosatt* (ev. *boningsort*; fi. **asuinpaikka**, eng. habitual residence) används bland annat för att ange vilken stats lag som ska tillämpas när det gäller fysiska personer i en viss juridisk situation. Begreppet hemvist innebär en fastare anknytning än begreppet att vara bosatt och beaktar även implicita avsikter. (I Sverige täcker begreppet *hemvist* både **kotipaikka** och **asuinpaikka** och kan även avse juridiska personer).

Ett ärende som gäller äktenskapsskillnad kan prövas i Finland, om någondera maken har hemvist i Finland.

Hemort (i Sverige: säte) används främst för att ange var juridiska personer har sitt huvudkontor, sin förvaltning eller sitt huvudsakliga drifts-, affärs- eller verksamhetsställe eller var deras styrelse har sitt säte. *Hemort* används också i fråga om fartyg och luftfartyg.

 Nina Nissas
Riksdagens svenska byrå

Föreningen för nordisk filologi r.f. ordnar tillsammans med Helsingfors universitet och Vasa universitet och i samarbete med statsrådets translatorsbyrå ett

SYMPOSIUM OM FÖRFATTNINGSÖVERSÄTTNING

HELSINGFORS 14–15.11.2013, VETENSKAPERNAS HUS

VASA 15–16.11.2013, VASA UNIVERSITET

Symposiet riktar sig till översättare, studenter, forskare och universitetslärare. I programmet, som är identiskt på båda orterna, ingår dels föredrag av inbjudna talare, dels en möjlighet för deltagarna att själva arbeta med författningstext.

PROGRAM

Johan Bärlund, professor, Helsingfors universitet:

Nationella och EU-relaterade normhierarkier

Ann-Marie Malmsten, lagstiftningsråd, justitieministeriet och

Mikael Ekholm, biträdande chef, statsrådets translatorsbyrå:

Översättning av lagtext från finska till svenska

Lieselott Nordman, universitetslektor, Helsingfors universitet:

Juridiskt språk och juridisk översättning

Marianne Nordman, professor emerita, Vasa universitet:

Juridiskt språk och hjälpmedel vid juridisk översättning då och nu

Diana Nyberg, informationsexpert, statsrådets translatorsbyrå:

Lagdatabaser och andra hjälpmedel

Sten Palmgren, lagstiftningsråd, justitieministeriet:

Hur lagar och förordningar kommer till

Ingemar Strandvik, kvalitetschef, Europeiska kommissionen:

Terminologiska utmaningar i arbetet med EU-texter

Deltagaravgiften är 50 €, studenter deltar gratis i symposiet. Anmälning senast den 27 september 2013 till FNF:s sekreterare Linda Huldén (linda.hulden@abo.fi), som också svarar på frågor.

Välkommen!

Symposiet arrangeras med stöd av
Svenska litteratursällskapet i Finland r.f.

Stiftelsen för Vasa universitet

Finlands översättar- och tolkförbund r.f.

**SPRÅKRÅD ÖNSKAR SINA LÄSARE MÅNGA
SKÖNA SOMMARDAGAR !**

Illustration: Susanna Karjalainen

STATSRÅDETS KANSLI